

Ár 2014, föstudaginn 28. febrúar, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Unnur Erla Jónsdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 5/2014**:

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 9. janúar 2014, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri 7. janúar 2014. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 10. janúar 2014, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 10. febrúar 2014. Var bréfið sent sóknaraðila, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 13. febrúar 2014, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust með bréfi, dagsettu 17. febrúar 2014.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 28. febrúar 2014.

II.

Málsatvik.

Þann 14. maí 2007 gaf sóknaraðili út lánsamning í erlendri mynt til FF, nú varnaraðila, að fjárhæð JPY 36.000.000, eða jafnvirði þeirrar fjárhæðar í íslenskum krónum, miðað við sölugengi á japönsku jeni í íslenskum sparisjóðum á gjalddaga eða greiðsludegi, því sem hærra reynist. Vextir af skuldinni voru 1 mánaðar LIBOR vextir eins og þeir voru ákveðnir í framangreindri mynt á alþjóðlegum fjármagnsmarkaði og til viðbótar fast 2,25% vaxtaálag. Lánsamningurinn var til 40 ára og bar að greiða með 480 afborgunum á eins mánaðar fresti, í fyrsta sinn 3. júlí 2007.

Þann 30. október 2008 var skilmálum lánsamningsins fyrst breytt þannig að á næstu tveimur gjalddögum skyldu aðeins greiðast vextir og skyldi næsti gjalddagi vera 3. nóvember 2008. Skilmálum lánsamningsins var aftur breytt 18. desember 2008 þannig að á næstu fjórum gjalddögum skyldu aðeins greiðast vextir. Þá skyldi næsti gjalddagi verða 3. janúar 2009. Þann 5. maí 2009 var skilmálum lánsamningsins breytt á ný á þá leið að fjöldi gjalddaga eftir breytingu yrði 457. Þá skyldu aðeins greiðast vextir á næstu sex gjalddögum og skyldi næsti gjalddagi verða

4. maí 2009. Á öllum skilmálabreytingunum var getið um höfuðstól lánsins í japönskum jenum.

Þann 14. september 2011 var lán sóknaraðila endurreiknað miðað við 1. júlí 2011, samkvæmt ákvæði X til bráðabirgða, sbr. 18. gr. laga nr. 38/2001, um vexti og verðtryggingu. Samkvæmt viðauka við lánsamninginn, dags. 14. september 2011, var upphaflegur höfuðstóll lánsins endurreiknaður frá útborgunardegi lánsamningsins miðað við óverðtryggða vexti Seðlabanka Íslands sem ákveðnir væru með hliðsjón af lægstu vöxtum á nýjum almennum óverðtryggðum útlánnum lánastofnana, sbr. 10. gr. laga nr. 38/2001. Fyrir endurreikning lánsins var staða þess kr. 49.007.264 en eftir útreikninginn kr. 25.107.614.

Þann 26. mars 2013 var sóknaraðila tilkynnt, í kjölfar dóma Hæstaréttar í málum nr. 524/2011 og 332/2012, að lán hans væri ekki gengistryggt þar sem lánsfjárhæðin væri tilgreind í hinum erlendu myntum, heldur væri um að ræða lán í erlendri mynt og yrði endurreikningurinn því ekki leiðréttur frekar. Nokkur bréfaskipti áttu sér stað milli sóknaraðila og varnaraðila vegna þessarar afstöðu varnaraðila.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 7. janúar 2014.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess að varnaraðili leiðrétti endurreikning á láni hans nr. X, þannig að tekið verði tillit til þess að hann hafi greitt vexti að fullu er lán hans hafi verið endurreiknað í íslenskar krónur. Sóknaraðili krefst þess að varnaraðila sé óheimilt að reikna viðbótarvexti á lánsfjárhæðina fyrir liðna tíð, þ.e. fyrir gildistöku laga nr. 151/2010, sem breytt hafi lögum nr. 38/2001.

Sóknaraðili bendir á að kvörtun hans snúist ekki um það hvort lánið sé erlent eða hvort það hafi verið gengistryggt. Fjalli kvörtunin um endurreikning á vaxtaútreikningi frá útborgunardegi lánsins til gildistöku laga nr. 151/2010.

Sóknaraðili vísar til þess að vextir hafi verið greiddir í heimabanka og jafngildi það fullnaðarkvittun, sbr. dóma Hæstaréttar í málum nr. 600/2011, 464/2012 og 50/2013.

Bendir sóknaraðili á að ákvæði laga nr. 151/2010 geti ekki með afturvirkum hætti breytt með íþyngjandi hætti efni skuldbindinga og greiðslu skulda frá því sem verið hafi þegar til skuldarinnar hafi verið stofnað og af skuldbindingunni greitt. Sé það andstætt vernd eignarréttinda sem leiði af 72. gr. stjórnarskrár Íslands.

Sóknaraðili mótmælir túlkun varnaraðila á dómum nr. 524/2011 og 332/2012 og mótmælir því jafnframt að þessir dómur hafi kveðið á um að fullnaðarkvittanir fyrir vaxtagreiðslum gildi ekki um lán sóknaraðila, nr. X.

Sóknaraðili vísar til þess að í dómi nr. 542/2011 komi ekkert fram um að bankanum sé rétt skv. lögum að krefja um viðbótarvexti vegna endurreiknings á erlendu láni. Dómurinn hafi eingöngu fjallað um að umþrætt lán væri erlent lán. Ekkert hafi verið fjallað um útreikninga eða endurreikninga en aðilar hafi verið sammála um að leggja dómkröfu Íslandsbanka til grundvallar málinu. Fordæmisgildi dómsins sé eingöngu það að lánsamningur sá sem fjallað hafi verið um hafi talist vera gilt erlent lán í tilgreindum gjaldmiðlum. Í dómnum hafi ekkert verið fjallað um hvernig fara skyldi með samningsvexti í endurreikningi hins erlenda láns, þ.e. fyrir gildistöku laga nr. 151/2010, sem breytt hafi lögum nr. 38/2001. Sóknaraðili bendir á að lögmaður áfrýjanda hafi ráðstafað sakarefninu með bindandi hætti. Hafi hann gert

Það með yfirlýsingu þess efnis að fallist yrði á endurreikning Íslandsbanka kæmist Hæstiréttur að þeirri niðurstöðu að um lögmætt erlent lán væri að ræða. Þar sem sú hafi verið raunin hafi aldrei reynt á lögmæti vaxtaútreiknings Íslandsbanka. Sóknaraðili vekur athygli á því að Hæstiréttur hafi fellt niður málskostnað, bæði í héraði og fyrir Hæstarétti.

Sóknaraðili telur að dómur Hæstaréttar í máli nr. 332/2012 hafi ekkert fordæmisgildi um kröfu hans um leiðréttingu á endurreikningi láns hans, enda hafi sá dómur eingöngu fjallað um það hvort tiltekinn lánsamningur væri ólögmætt gengistryggt lán eða ekki.

Sóknaraðili bendir á að í dómum Hæstaréttar í málum nr. 600/2011, 464/2012 og 50/2013 hafi því verið slegið föstu að óheimilt væri að krefja um viðbótarvexti fyrir liðna tíð. Niðurstaða dómanna byggji m.a. á meginreglu kröfuréttar um rétt kröfuhafa til viðbótargreiðslu og undantekningum frá þeirri meginreglu. Þá sé í dómunum slegið föstu að greiðslutilkynningar og fyrirvaralaus móttaka bankans á vaxtagreiðslum hafi jafngilt fullnaðarkvittunum. Ennfremur að hafi skuldari verið í góðri trú um að vaxtagreiðslur fælu í sér fullnar efndir, þá geti bankinn ekki krafist hann um viðbótargreiðslu vaxta vegna liðins tíma. Jafnframt hafi því verið hafnað að með lögum nr. 151/2010 væri unnt að hrófla afturvirkir með íþyngjandi hætti við efni skuldbindinga og greiðslu skulda frá því sem gildi þegar til þeirra hafi verið stofnað og af þeim greitt.

Sóknaraðili kveðst hafa greitt vaxtaafborganir að fullu er lán hans hafi verið endurreiknað af hálfu varnaraðila. Sé bankanum því samkvæmt skýru fordæmi í framangreindum dómum Hæstaréttar óheimilt að reikna sér viðbótarvexti við endurreikning lánsins fyrir liðna tíð.

Sóknaraðili telur að önnur sjónarmið í dómum Hæstaréttar eigi við um endurreikning á láni hans, þótt í dómunum hafi verið fjallað um ólögmæt gengistryggt lán. Um sé að ræða eftirtalin sjónarmið: 1) festa í endurgreiðslum, þ.e. greitt hafi verið reglulega af láninu, 2) aðstöðumunur lánveitanda og lántaka, lánið sé neytandalán og búi sóknaraðili ekki yfir sérþekkingu á fjármálastarfsemi og peningamálum á fjölþjóðlegum vettvangi og 3) krafa varnaraðila um viðbótarvexti skv. 10. gr. vaxtalaga nr. 38/2001 fyrir liðna tíð sé umtalsverð fyrir sóknaraðila sem neytanda. Endurreikningur varnaraðila frá útborgunardegi lánsins til gildistöku laga nr. 151/2010, eða þann 29. desember 2010, nemi kr. 11.531.823. Á sama tímabili hafi sóknaraðili greitt kr. 3.874.038 í vaxtagreiðslur og fengið fullnaðarkvittun fyrir. Hér muni kr. 7.657.785, sem sé umtalsvert fyrir sóknaraðila sem neytanda.

Sóknaraðili vísar til frekari rökstuðnings til greinar Benedikts Bogasonar, Um rétt kröfuhafa til viðbótargreiðslu og fullnaðarkvittun sem birt hafi verið í Tímariti lögfræðina og til erindis Valgerðar Sólness sem flutt hafi verið á ráðstefnu Félagsvísindastofnunar Háskóla Íslands í október 2012.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Varnaraðili vísar til þess að af kvörtun málsins virðist mega ráða að ekki sé uppi ágreiningur um hvort umræddur lánsamningur nr. X sé um lán í erlendri mynt. Ákvæði VI. kafla laga nr. 38/2001, um vexti og verðtryggingu, eigi því ekki við enda sé ekki um að ræða verðtryggingu samningsfjárhæðarinnar í skilningi VI. kafla laganna. Vísist þar einkum til 1. mgr. 13. gr. laganna þar sem kveðið sé á um að

ákvæði kaflans taki eingöngu til skuldbindinga í íslenskum krónum. Skuldbinding sóknaraðila samkvæmt lánessamningnum hafi verið ákveðin í japönskum jenum og fjárhæðin tilgreind sem JPY 36.000.000. Sé hafið yfir vafa að lánessamningurinn falli utan gildissviðs VI. kafla laga nr. 38/2001.

Varnaraðili bendir á að lög nr. 38/2001 hafi ekki að geyma skilgreiningu á því hvað skuli teljast vera „skuldbinding um lánsfé í íslenskum krónum“. Af því leiði að túlka verði skuldbindingu aðila í hvert og eitt skipti samkvæmt fyrirbyggjandi samningi og orðalagi hans.

Varnaraðili byggir samkvæmt framangreindu á því að sannanlega sé um að ræða skuldbindingu í erlendri mynt. Þegar af þeirri ástæðu eigi reglur laga nr. 38/2001 um heimildir til verðtryggingar lánsfjár í íslenskum krónum ekki við, sbr. dóm Hæstaréttar í máli nr. 194/2013.

Varnaraðili bendir á að í kvörtuninni sé rakið að sóknaraðili „hafði greitt vaxtaafborganir að fullu“ er lán hans hafi verið endurreiknað af hálfu varnaraðila. Sóknaraðili telji því að bankanum sé samkvæmt skýru fordæmi í dómum Hæstaréttar í málum nr. 600/2011, 464/2012 og 50/2013 óheimilt að reikna sér viðbótarvexti við endurreikning lánsins fyrir liðna tíð.

Varnaraðili tekur af ofangreindu tilefni fram að lán nr. X hafi verið endurreiknað vegna skyldu bankans til þess samkvæmt ákvæði X til bráðabirgða í lögum nr. 38/2001. Ákvæðið hafi komið inn í lögin með lögum nr. 151/2010. Varnaraðili vísar til 1. mgr., 3. mgr. og 5. mgr. 18. gr. laga nr. 38/2001. Bendir varnaraðili á að í sérstökum athugasemdum greinargerðar við ákvæði 1. mgr. 2. gr. frumvarps þess er orðið hafi að lögum nr. 38/2001 komi fram að gert sé ráð fyrir því að í lögnum verði endurspegluð sú staðreynd að órjúfanleg tengsl séu á milli ákvæða um verðtryggingu og samninga um vexti af fjárskuldbindingu. Síðan segi í greinargerðinni: *„Af því leiðir að ef annaðhvort ákvæði samninga um vexti eða verðtryggingu (eða hvorutveggja) eru ógildanleg á grundvelli laganna verði að koma til heildarendurskoðunar í samræmi við ákvæði í 4. gr. laganna, þ.e. að litið er þá [sic] aðstöðu eins og ekki hafi verið samið um tiltekna vexti eða verðtryggingu. Er þessi regla í fullu samræmi við þá niðurstöðu sem komist var að í dómi Hæstaréttar frá 16. september 2010. Þykir hér eftir rétt að sú regla sé skýrð í lögum og öllum ljós.“*

Varnaraðili vísar til þess að hann hafi endurreiknað lán sóknaraðila í samræmi við framangreind fyrirmæli og miðað við vexti samkvæmt 4. gr. laga nr. 38/2001 frá stofndegi lánsins, sbr. 3. mgr. 18. gr. sömu laga. Útreikningurinn hafi leitt til þess að höfuðstóll láns sóknaraðila hafi lækkað úr kr. 49.007.264 í kr. 25.107.614. Sóknaraðili hafi því fengið niðurfelldar kr. 23.899.650 af höfuðstól á lögmætu erlendu láni.

Vísar varnaraðili til þess að samkvæmt framansögðu hafi endurreikningur á láni sóknaraðila farið fram til samræmis við skýr fyrirmæli laga og leitt til lakari stöðu varnaraðila sem kröfuhafa. Varnaraðili telur að í tilviki sóknaraðila hafi ekki verið um viðbótarkröfu að ræða vegna vaxta fyrir liðna tíð heldur niðurfellingu hluta láns vegna íþyngjandi lagasetningar. Í tilviki sóknaraðila hafi verið um að ræða lögmætt erlent lán en vegna áðurnefndrar lagasetningar hafi varnaraðili verið skyldaður til að endurreikna lán hans í samræmi við ákvæði 18. gr. laga nr. 38/2001, sbr. 4. gr. sömu laga. Slíkt geti ekki leitt til þess að sóknaraðili eigi frekari kröfu á hendur varnaraðila um niðurfellingu umrædds láns vegna fullnaðarkvittana fyrir greiðslu samningsvaxta. Í máli þessu sé enda ekki um það að ræða að varnaraðili hafi tekið það upp hjá sjálfum sér samkvæmt eigin mati að krefjast frekari greiðslu fyrir vexti heldur byggja

útreikningar bankans á því að Alþingi hafi sett lög sem breytt hafi efnislega samningi milli aðilanna, bæði hvað varði höfuðstól og vexti.

Varnaraðili hafnar því að dómur Hæstaréttar í málum nr. 600/2011, 464/2012 og 50/2013 sé fordæmisgefandi í máli sóknaraðila. Í þeim málum hafi enda í öllum tilvikum verið um að ræða ólögmat gengistryggð lán. Í tilviki sóknaraðila hafi hins vegar verið um að ræða lögmætt erlent lán sem endurreiknað hafi verið í samræmi við skýr fyrirmæli laga nr. 151/2010. Því eigi meginreglan um viðbótargreiðslu og undantekningar frá henni vegna fullnaðarkvittana ekki við í máli sóknaraðila. Telji úrskurðarnefndin hins vegar að meginreglan um viðbótargreiðslu eigi við í máli sóknaraðila og þar með komi til skoðunar hugsanlegar undantekningar frá henni vegna fullnaðarkvittana telur varnaraðili skilyrðum til að víkja frá meginreglunni ekki fullnægt í máli sóknaraðila.

Varnaraðili bendir á að samkvæmt kenningum íslenskra og norræna fræðimanna hafi verið nefnd þrjú skilyrði þess að hafnað verði rétti kröfuhafa til viðbótargreiðslu. Í fyrsta lagi þurfi skuldari að hafa verið í góðri trú er hann hafi efnit skuld sína aðeins að hluta. Í öðru lagi að villa skuldara verði rakin til kröfuhafa, ýmist þannig að háttsemi skuldara sé afleiðing af mistökum kröfuhafa eða vafi leiki á fjárhæð kröfu af öðrum ástæðum. Í öllu falli séu aðstæður þá með þeim hætti að nærtækara sé að kröfuhafi beri ábyrgð og áhættu þar af. Í kenningum fræðimanna hafi því enn fremur verið haldið fram í þessu samhengi að mæla megj gegn því að fallast á kröfu um viðbótargreiðslu þegar villa um fjárhæð kröfunnar stafi af rangri lagatúlkun. Í þriðja lagi að mistökin hafi ekki uppgötvast þegar í stað og þau þá þegar leiðrétt með viðbótarkröfu af hálfu kröfuhafa.

Varnaraðili byggir á því að til þess að unnt sé að hafna rétti kröfuhafa til viðbótargreiðslu úr hendi skuldara þurfi öll framangreind skilyrði að vera uppfyllt. Í tilviki sóknaraðila sé tveimur síðastnefndu skilyrðunum ekki fullnægt. Þannig hafi varnaraðila ekki verið um að kenna að sóknaraðili hafi greitt lægri vexti. Ekki hafi verið um ranga lagatúlkun bankans að ræða í þessu sambandi. Þá hafi lán sóknaraðila verið endurreiknað í samræmi við ákvæði XI til bráðabirgða í lögum nr. 38/2001.

Varnaraðili bendir á að í áðurnefndum dómum Hæstaréttar nr. 600/2011, 464/2012 og 50/2013 hafi verið um ólögmat gengistryggð lán að ræða. Í þeim málum hafi mátt rekja villu skuldara til mistaka kröfuhafa. Þá hafi skuldari verið í góðri trú auk þess sem mistökin hafi ekki verið leiðrétt þegar í stað.

Varnaraðili vísar til þess að í máli því sem hér sé til umfjöllunar hafi verið um lögmætt erlent lán að ræða. Því séu ekki fyrir hendi skilyrði til að víkja frá meginreglunni um rétt kröfuhafa til viðbótargreiðslu. Í máli sóknaraðila hafi enda ekki verið um rangan lagaskilning að ræða eða eftir atvikum mistök sem rakin verði til varnaraðila.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að endurreikningi á vöxtum á lánsamningi sem sóknaraðili gaf út til FF þann 14. maí 2007.

Varnaraðili endurreiknaði umþrætt lán sóknaraðila á grundvelli ákvæðis X til bráðabirgða í lögum nr. 38/2001, sbr. lög nr. 151/2010, þann 14. september 2011. Var lánið því ekki endurreiknað á grundvelli þess að um ólögmat gengistryggt lán væri að ræða. Við endurreikninginn var miðað við vexti samkvæmt 4. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu. Í kröfu sóknaraðila felst að hann hafi lokið greiðslu vaxta

fyrir liðna tíð og því hafi varnaraðila ekki verið heimilt að reikna vexti skv. 4. gr. laga nr. 38/2001.

Forsenda endurreiknings er að um ólögmaett gengistryggt lán hafi verið að ræða enda fer skuldbinding í erlendum gjaldmiðli ekki gegn ákvæðum 13. og 14. gr., sbr. 2. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu. Hefur Hæstiréttur kveðið upp dóma þar sem því er hafnað að gildar skuldbindingar sæti niðurfærslu með endurútreikningi á grundvelli umræddra laga. Verður því ekki fallist á röksemdir sóknaraðila um að endurreikna beri lánið án tillits til þess hvort um erlent lán eða gengistryggt lán hafi verið að ræða.

Við úrlausn þess hvort um gilt lán í erlendum gjaldmiðlum hafi verið að ræða eða ólögmaett gengistryggt lán í íslenskum krónum er úrskurðarnefndin bundin af lögum og dómafordæmum í sambærilegum málum. Í samræmi við þau viðmið sem fram koma í nýlegum dómum Hæstaréttar á þessu sviði er fyrst að líta til heitis lánsamningsins, en fyrirsögn hans er „Lánasamningur í erlendri mynt“. Í öðru lagi að lánsfjárhæðin er samkvæmt orðalagi lánsamningsins tilgreind í erlendum gjaldmiðli, japönsku jeni. Í þriðja lagi eru vextir samkvæmt skuldabréfinu til samræmis við það að um erlent lán sé að ræða tilgreindir LIBOR vextir. Í fjórða lagi er til skilmálabreytinga lánsamnings að líta þar sem lánið var ávallt tilgreint í hinum erlenda gjaldmiðli. Þegar framangreind atriði eru virt verður lagt til grundvallar að hér hafi verið um gilt lán í hinum erlenda gjaldmiðli að ræða, sbr. dóma Hæstaréttar í málum nr. 524/2011, 3/2013 og 127/2013. Áréttað skal að með aðilum virðist enginn ágreiningur um þetta atriði.

Ekki er fallist á með sóknaraðila að ákvæði laga nr. 151/2010 hafi breytt með afturvirkum og íþyngjandi hætti efni skuldbindingar sóknaraðila, enda fékk hann með setningu þeirra niðurfelldan hluta lögmaets erlends láns síns.

Með vísan til alls framangreinds verður ekki hjá því komist að hafna kröfu sóknaraðila.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfu sóknaraðila, M, á hendur varnaraðila, F, er hafnað.

Reykjavík, 28. febrúar 2014.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Unnur Erla Jónsdóttir